

تحلیل جامعه‌شناختی ریشه‌های
انقلاب اسلامی ایران

مؤلف

علی‌اکبر امانی

www.ketab.ir

سرشناسه	: ایمانی، علی، ۱۳۵۰ -
عنوان و نام پدیدآور	: تحلیل جامعه‌شناختی ریشه‌های انقلاب اسلامی ایران / مولف علی ایمانی.
مشخصات نشر	: تهران: پردیس دانش، ۱۳۹۲.
مشخصات ظاهری	: ۱۶۶ص.
شابک	: ۹۷۸-۶۰۰-۳۰۰-۰۹۵-۷
وضعیت فهرست نویسی	: فیپا
موضوع	: ایران -- تاریخ -- انقلاب اسلامی، ۱۳۵۷ -- جنبه‌های جامعه‌شناختی
موضوع	: ایران -- تاریخ -- پهلوی، ۱۳۰۴-۱۳۵۷
موضوع	: ایران -- تاریخ -- انقلاب اسلامی، ۱۳۵۷ -- علل
رده بندی کنگره	: DSR ۱۳۹۲۱۵۵۱ ۳ت۳ الف/۹۳
رده بندی دیویی	: ۰۸۲/۹۵۵
شماره کتابشناسی ملی	: ۳۴۰۷۱۶۳

عنوان	: تحلیل جامعه‌شناختی ریشه‌های انقلاب اسلامی ایران
نویسنده	: علی ایمانی
ویراستار	: لیلا سجادی‌منش
ناظر چاپ	: سید عبدالمجید خادمی
صفحه‌آرایی	: لیلا سجادی‌منش
طرح روی جلد	: محمد خزینه دارلو
ناشر	: پردیس‌دانش
شمارگان	: ۱۰۰۰ نسخه
تاریخ نشر	: ۱۳۹۳ چاپ اول
لیتوگرافی، چاپ و صحافی	: پردیس دانش
قیمت	: ۷۵۰۰ تومان

بخش اول.....	۱
جامعه‌شناسی انقلاب اسلامی.....	۱
فصل یکم.....	۳
مفهوم انقلاب.....	۳
مقدمه.....	۴
۱- مفهوم انقلاب.....	۸
۱-۲- انواع وقوع انقلاب.....	۹
۱-۳- ویژگی‌های انقلاب.....	۱۰
۱-۴- تفاوت انقلاب با سایر پدیده‌های جامعه‌شناختی.....	۱۱
فصل دوم نظریه‌های جامعه‌شناسی انقلاب.....	۱۳
۱-۲- رهیافت ساختاری.....	۱۴
۲-۲- رهیافت روانشناختی.....	۱۸
۳-۲- رهیافت محرومیت نسبی (منحنی J).....	۱۹
۴-۲- رهیافت کارکردگرا.....	۲۱
۵-۲- رهیافت سیستمی.....	۲۳
۶-۲- رهیافت فرهنگی معنویت‌گرا.....	۲۷
-جمع بندی.....	۲۹
بخش دوم.....	۳۱
ریشه‌های تاریخی انقلاب اسلامی.....	۳۱
فصل سوم.....	۳۷
ریشه تاریخی و اجتماعی قیام تنباکو و انقلاب مشروطه.....	۳۷
۱-۳- استعمار روسیه و وقوع بحران نظامی و فکری در ایران.....	۳۶

۳۷.....	۲-۳- تحول‌خواهی و اصلاح‌طلبی ایرانی
۴۲.....	۳-۳- موانع و چالش‌های جریان تحول‌خواهی و اصلاح‌طلبی در ایران
۴۴.....	۳-۴- دستاوردهای اجتماعی جریان فکری تحول‌خواهی در ایران
۵۲.....	۳-۵- نقش گروه‌های اجتماعی مذهبی و مدرن در انقلاب مشروطه
۵۳.....	۳-۶- عوامل ناکامی مشروطه
۵۴.....	جمع‌بندی
۵۷.....	فصل چهارم
۵۷.....	تشکیل دولت استبدادی شبه‌مدرن در بحران پسامشروطه
۵۹.....	۴-۱- وضعیت ملی ایران در آستانه ظهور استبداد شبه‌مدرن
۵۹.....	۴-۲- عوامل بیرونی و داخلی در شکل‌گیری استبداد شبه‌مدرن
۶۰.....	۴-۳- قرارداد و وثوق‌الدوله
۶۳.....	۴-۴- ویژگی‌های دولت استبداد شبه‌مدرن
۶۸.....	۴-۵- پایان دولت استبدادی شبه‌مدرن
۷۱.....	فصل پنجم
۷۱.....	پهلوی دوم از ابراز وفاداری به قانون اساسی مشروطه تا رویارویی با انقلاب اسلامی
۷۲.....	۴-۱- وضعیت سیاسی اجتماعی ایران پس از سقوط پهلوی اول
۷۳.....	۴-۲- حفظ استقلال ایران پس از پایان جنگ جهانی دوم
۷۴.....	۴-۳- نفت
۷۸.....	۴-۴- کودتای ۲۸ مرداد ۱۳۳۲
۸۰.....	۴-۵- وضعیت مخالفان استبداد پس از کودتای ۲۸ مرداد
۸۱.....	۴-۶- تحولات آغاز دهه چهل
۸۱.....	۴-۷- انقلاب سفید

۸۳.....	۴-۸-قیام پانزده خرداد ۱۳۴۲ و پیامدهای آن
۸۳.....	۴-۹-تبعید امام خمینی(ره)
۸۵.....	۴-۱۰-احزاب در دوره محمد رضا
۸۵.....	۴-۱۱-آغاز تظاهرات ضد رژیم
۸۷.....	۴-۱۲-دلایل شکست سیاست فضای باز سیاسی
۸۹.....	۴-۱۳-ار شاه، نخست وزیری بختیار و تشکیل شورای انقلاب
۸۹.....	۴-۱۴-پایان حکومت پهلوی
۹۱.....	فصل ششم
۹۱.....	تحلیل ساختار استبداد دوا پهلوی
۹۴.....	۶-۲-پایه های رژیم استبدادی محمد رضا شاه
۱۰۰.....	۶-۳-شاه و دربار
۱۰۱.....	۶-۴-شاه و استراتژی دوستونه نیکی
۱۰۲.....	۶-۵-سیاستهای اجتماعی اقتصادی رژیم پهلوی
۱۰۵.....	۶-۶-نظام سیاسی در بحران
۱۰۹.....	فصل هفتم
۱۰۹.....	مخالفان دولت پهلوی
۱۱۰.....	۷-۱-رویارویی رژیم استبدادی با گروههای مذهبی
۱۱۲.....	۷-۲-اندیشمندان مؤثر در فراگیری ایدئولوژی مذهبی
۱۱۶.....	۶-۳-سازمانهای مبارز با رژیم استبدادی پهلوی
۱۳۷.....	فصل هشتم
۱۳۷.....	زندگی و اندیشه سیاسی امام خمینی
۱۳۹.....	۸-۱-آغاز مبارزه و تبعید امام(ره)

۱۴۱.....	۸-۳ - نظریه حکومت اسلامی و ولایت فقیه
۱۴۲.....	۸-۴ - استراتژی امام خمینی (ره) در مبارزه
۱۴۳.....	۸-۶ - واقع گرایی امام خمینی (ره)
۱۴۵.....	فصل نهم
۱۴۵.....	وران تثبیت جمهوری اسلامی
۱۴۶.....	۵-۱ - بازتاب انقلاب اسلامی در محیط منطقه‌ای و بین المللی
۱۴۷.....	۹-۲ - تأثیر انقلاب اسلامی بر قدرت های بزرگ
۱۵۰.....	۹-۴ - تدوین سند
۱۵۰.....	۹-۵ - سند رسمی تأثیر انقلاب
۱۵۱.....	۹-۶ - کارنامه سند حاکمیت نظام جمهوری اسلامی
۱۵۲.....	۹-۷ - چالش های پیشرای نظام جمهوری اسلامی
۱۵۲.....	۹-۸ - کارآمدی نظام جمهوری اسلامی
۱۵۵.....	فهرست منابع

پیشگفتار

پدیده جامعه‌شناسانه انقلاب در زندگی بشر عموماً تغییری ملازم با خشونت و فرایند جایگزینی قهرآمیز نظام سیاسی جدید بجای رژیم پیشین بوده است. انقلاب اسلامی ایران واپسین انقلاب قرن بیستمی است که در جهان مدرن به وقوع پیوست. فیلسوفان و جامعه‌شناسانی نام‌آور به تحلیل و تبیین علت وقوع انقلابهای مدرن از انقلاب شکوهمند انگلستان تا انقلاب اکتبر روسیه و انقلاب دهقانی چین پرداختند. مارکس باورم به تضاد اجتماعی و جبری بودن انقلاب برای تغییر اجتماعی بود؛ تالکوت پارسونز مدل را بر تعادل در جامعه می‌دانست و انقلاب را نتیجه به هم خوردن تعادل جامعه قلمداد می‌کرد؛ کریین برینتون انقلاب را نشانه وجود عفونت در ارگانیزم رژیم پیشین قلمداد می‌کرد. اما به راستی انقلاب اسلامی ایران با کدامین مدل تحلیلی قابل تبیین است؟ اساس ریشه‌های وقوع انقلاب اسلامی را کجا و چگونه باید جستجو کرد؟

کتاب حاضر حاصل دغدغه‌ها و تحقیقات چند ساله مولف در تدریس "انقلاب اسلامی" در برخی از دانشگاه‌های دوزخ و آتش اسلامی در تهران است و در تکاپوی پاسخ به چرایی و چگونگی وقوع انقلاب اسلامی در ایران می‌باشد. چاپ پیشین این کتاب تحت عنوان "درآمدی بر چگونگی صورت‌بندی انقلاب اسلامی" تقریر گردید. در پاسخ به ارزیابی و نقد مخاطبان ارجمند چاپ جدید عنوان جدید و اصلاحات لازم ارائه می‌گردد. کتاب در دو بخش جامعه‌شناسی انقلاب و ریشه‌های تاریخی انقلاب اسلامی پی‌ریزی و تبیین می‌گردد.

در پاسخ به چرایی وقوع انقلاب اسلامی به تحلیلی جامعه‌شناسانه پردازد؛ و چرایی وقوع انقلاب اسلامی را از دیدگاه فیلسوفان و جامعه‌شناسانی چون ماکس فوکو، تدا اسکاچیل، چالمرز جانسون و دیگران تبیین می‌نماید. محقق از تحلیل صرف جامعه‌شناسان انقلاب این دیدگاه را که، "انقلاب اسلامی ایران را حرکتی آشفته از جانب ملت دین‌دار و به رهبری امام خمینی (ره) ارزیابی می‌نماید که در آن علل فرسنگی بر سایر علل ساختاری و سیستمی برای وقوع انقلاب اسلامی اولویت می‌یابد" نظریه مطلوب می‌داند.

در بخش دوم کتاب، محقق در پی تبیین ریشه‌های تاریخی وقوع انقلاب اسلامی است. در پاسخ به چگونگی وقوع انقلاب اسلامی محقق بر عمیق و فراگیر بودن نهضت امام

خمینی(ره) در پانزده خرداد ۱۳۴۲ خورشیدی تاکید می‌نماید، اما چگونگی وقوع این تغییر بزرگ تاریخی را در یک بستر تاریخی از آغاز قرن نوزده میلادی و تعرض ارضی امپراتوری روسیه به ایران آغاز می‌کند. محقق بر این باور است که انقلاب آگاهانه و فرهنگی ملت ایران بر دو بال اندیشه شیعی و آگاهی تاریخی بالیدن آغاز کرد.

آگاهی تاریخی ایرانیان پاسخی به موج تجاوز امپراتوری مغرب زمینی روسیه بود؛ این آگاهی در دقایق تعیین کننده تاریخی چون جنبش تنباکو، انقلاب مشروطه، جنبش ملی شدن صنعت نفت ایران و جنبش پانزده خرداد ۱۳۴۲ خورشیدی خود را بروز داده است. محقق بر این باور است که سلسله جنبش‌های ایرانیان در این دو قرن واکنشی آگاهانه به استبداد خارجی و استبداد داخلی بوده است و همه این رویدادها به پیروزی بزرگ ضد استبداد و ضد استعماری ملت ایران در ۲۲ بهمن ۱۳۵۷ خورشیدی ختم گردیده است.

تعیین کنندگی و ساختار تاریخی امام خمینی(ره) در این سلسله جنبش‌ها در طی دو قرن اخیر از دیگر محورهای این پژوهش می‌باشد.

این کتاب حاصل تلاش محققان پژوهشگر در حوزه مطالعات انقلاب اسلامی است و پژوهشی بی‌عیب و نقص نیست. بنابراین از ده‌های محققان همه صاحبان اندیشه و خرد علمی که اراده یاری‌گری این کوچک را دارند استقبال می‌نمایم.

علی ایمانی

۲۲ بهمن ۱۳۹۲ خورشیدی